

Financiranje malih i srednjih poduzeća

Mahmet Dujmović, Nataša

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:304605>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

NATAŠA MAHMET DUJMOVIĆ

**ZAVRŠNI RAD
FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA**

Zagreb, listopad 2018.

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

POSLOVNA EKONOMIJA

FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

KANDIDAT: NATAŠA MAHMET DUJMOVIĆ
KOLEGIJ: FINANCIJE PODUZEĆA
MENTOR: DOMAGOJ CINGULA, univ.spec.oec

Zagreb, listopad 2018.

Sadržaj

UVOD	1
1. PODUZETNIK I PODUZEĆE	1
1.1. RAZVRSTAVANJE PODUZETNIKA	2
1.2. OBLICI PODUZETNIŠTVA	2
1.3. PODUZEĆE.....	3
1.4. MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO U HRVATSKOJ	3
1.4.1. Značaj sektora malih i srednjih poduzeća u hrvatskom gospodarstvu.....	4
1.4.2. Financijski rezultati poduzetnika po veličinama u 2017. godini.	5
1.4.3. Regulatorno okruženje.....	7
2. FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	8
2.1. POJAM FINANCIRANJA.....	9
2.1.1. Oblici financiranja	10
2.2. VRSTE FINANCIRANJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	10
2.2.1. Banke	11
Vrste kredita za rast i razvoj malog i srednjeg poduzeća	12
Plasmani kredita u 2017. godini	14
2.2.2. Mikrofinanciranje i kreditne unije.....	15
2.2.3. Fondovi rizičnog kapitala.....	16
2.2.4. Poslovni anđeli	18
2.2.5. Vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija.....	18
HBOR.....	19
Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)	20
2.2. PRISTUP FINANCIJSKIM SREDSTVIMA.....	22
2.3. PREPREKE RAZVOJA SEKTORA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA KROZ MEĐUNARODNA ISTRAŽIVANJA....	23
2.4. SAVJETODAVNE INSTITUCIJE U SEKTORU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	23
3. PONUDA KREDITIRANJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA – PRIMJER POSLOVNE BANKE	25
ZAKLJUČAK	32
POPIS LITERATURE	33
POPIS TABLICA	34

UVOD

Veliki broj razvijenih zemalja Europske Unije, te ostale zemlje modernog svijeta, prihvatile su poduzetništvo kao vodeću snagu koja može pridonijeti prosperitetu ekonomskog sistema te pozitivno djelovati na konkurentnost pojedine zemlje. Suvremeni svijet motiviran je idejama te je poduzetništvo shvaćeno i prihvaćeno kao vodeća aktivnost ka inovacijama. Upravo sektor malog i srednjeg poduzetništva daje mogućnost implementacije modernih rješenja iz primjera uspješne prakse. Poduzetništvo ima veliki značaj na stupanj zaposlenosti, povećava efektivnost, kvalitetu i konkurentnost cijelog ekonomskog sistema te unaprjeđuje izvoz ali i prilagođava ekonomski sistem modernom svjetskom tržištu. Globalizacijom, pozicija malog i srednjeg poduzetništva postaje izuzetno kompleksna, zajedno s rastućom konkurencijom na tržištu, uz sve zahtjevnije potrebe potrošača. Hrvatska ekonomija je još uvijek u procesu tranzicije prema poduzetnički orijentiranom sistemu, no spomenuti sistem predstavlja veliki potencijal za ekonomski rast. Hrvatsku ekonomiju još uvijek karakterizira veliki stupanj nezaposlenosti, privatizacijski problemi, manjak vladinog razumijevanja za potrebe poduzetnika, manjak inovacija i tehničkih potpora, nedovoljne porezne potpore, ulaganja u istraživanje i razvoj, ulaganja u inovacije i slično.

1. PODUZETNIK I PODUZEĆE

Poduzetnik je osoba koja je spremna da na vlastiti rizik uvođenjem novih ideja ostvari zamišljene projekte. Poduzetnik je i inovator koji je prije svega usmjeren na dobit. Pored ovih uloga poduzetnik mora biti i dobar planer, vođa, inovator, organizator i kontrolor.¹ Svakog poduzetnika moraju krasiti dobre osobine kao što su: inovativnost, spremnost na preuzimanje poslovnog rizika, samouvjerenost, upornost, svrhovitost, poduzetnička odgovornost.²

Pojam „poduzetništvo“ se definira na različite načine. Značajna je podjela definicija koje preferiraju „poduzetništvo“ kao aktivnost koja nije povezana s gospodarskom djelatnošću te definira neke ljudske osobine.³ Druge i najčešće vrste definicija opisuju poduzetništvo kao gospodarsku djelatnost koja kombiniranjem različitih činitelja ima za posljedicu određeni rezultat.

Mnoge su poduzetničke karakteristike. Optimalan odnos karakteristika svakog poduzetnika čini ga jedinstvenim. Tako su neki kreativniji, neki uporniji, neki obrazovaniji, ali zajedničko im je to da im upravo taj i takav odnos daje jedinstvenost koja se u konačnici prepoznaje i realizira na tržištu.

Pojmovno određenje poduzetništva - Što znači: poduzimač, odnosno sposobnost pokretanja, vođenja i razvijanja poslovnog pothvata s dostatnim kapitalom, a što je povezano s većom ili manjom neizvjesnošću i rizikom. To je i splet poslovnih aktivnosti u sklopu kojih poduzetnik ima

¹ Horvat Đ., Ž. Tintor, Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb, 2005., str. 3.

² Horvat Đ., Ž. Tintor, Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb, 2005., str. 4-5.

³ Tkalec, Z., Definicija i karakteristike poduzetništva kao ključne kompetencije cjeloživotnog učenja, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje „Nikola Šubić Zrinski“, Zagreb, str.36

ideju koju drži dobrom poslovnom prilikom, ulaže vlastiti ili tuđi kapital, nabavlja sredstva, zapošljava ljude, s ciljem ostvarenja profita.⁴

1.1. Razvrstavanje poduzetnika

01.01.2016. godine kao posljedica europske direktive novi je Zakon o računovodstvu (NN 78/15, 134/15). Jedna od novosti je novo razvrstavanje poduzetnika. Poduzetnici se razvrstavaju ovisno o pokazateljima posljednji dan poslovne godine koja prethodi godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji. Glavna tri pokazatelja prema kojima se razvrstavaju poduzetnici su: ukupna aktiva, prihodi i prosječni broj radnika. Poduzetnik mora zadovoljavati 2 od 3 pokazatelja pa prema navedenim pokazateljima poduzetnici mogu biti:

- mikro poduzetnici – aktiva do 2,6 milijuna kn, prihodi do 5,2 milijuna kn, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 10
- mali poduzetnici – nisu mikro poduzetnici i aktiva im iznosi do 30 milijuna kn, prihodi do 60 milijuna kn, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 50
- srednji poduzetnici – nisu mali poduzetnici i aktiva im iznosi do 150 milijuna kn, prihodi do 300 milijuna kn, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250
- veliki – prelaze pokazatelje za srednje poduzetnike u 2 od 3 kriterija, a neovisno o tim kriterijima veliki poduzetnici su i banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje i reosiguranje, leasing društva i društva za upravljanje UCITS fondovima, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, faktoring društva, investicijska društva, burze te još manji broj ostalih poduzetnika⁵

1.2. Oblici poduzetništva

Prema obliku vlasništva, poduzetništvo može biti individualno i kolektivno (korporacijsko), a s obzirom njegove samostalnosti (autonomnosti) razlikuje se eksterno i interno poduzetništvo. Individualno poduzetništvo - jedna osoba ima funkciju vlasništva, poduzetništva i upravljanja. Kolektivno poduzetništvo - kada se pothvat ostvari i kao integracija poduzetništva više osoba ili kada vlasnik, poduzetnik određene, a najčešće je to upravljačke funkcije prepušta profesionalcima (managerima).

Eksterno poduzetništvo - označava da je poduzetnik dio određenog tržišta, iz kojeg crpi resurse, te ih nakon poslovnog procesa plasira na tržište u obliku proizvoda ili usluga.⁶

Osnovni pravno organizacijski oblici poduzetništva su:

1. Trgovačka društva

- 1.1. Jednostavno društvo sa ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.)
- 1.2. Društvo sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.)
- 1.3. Dionička društva (d.d.)
- 1.4. Komanditno društvo (k.d.)

2. Obrti i slobodna zanimanja

3. Zadruga, Ortaštva, Registar poreznih obveznika (RPO), Obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), Udruge, Ustanove, Zaklade, Fondacije⁷

⁴ Tkalec, Z., Definicija i karakteristike poduzetništva kao ključne kompetencije cjeloživotnog učenja, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje „Nikola Šubić Zrinski“, Zagreb, str.36

⁵ <https://burza.com.hr/portal/novo-razvrstavanje-poduzetnika/11074>

⁶ Horvat Đ., Ž. Tintor, Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb, 2005., str.19.

⁷ <http://www.ekonost.hr/porezi/pravni-oblici-poduzetnistva-i-dio/>

1.3. Poduzeće

Poduzeće je prvi pravni objekt koji pripada nekom subjektu, u pravilu trgovcu, tako da može njime raspolagati. Poduzeće čini određenu gospodarsku djelatnost koju obavlja trgovac kao nositelj takve djelatnosti u organizacijskom smislu, tako da npr. jedno trgovačko društvo može imati više poduzeća. Nijedno od takvih poduzeća nije pravna osoba, niti je upisano u sudski registar, nego je to trgovačko društvo kojem pripadaju.⁸

Osnivači poduzeća mogu biti pravne ili fizičke osobe.

S obzirom na vlasništvo; u privatnom, javnom ili mješovitom vlasništvu.

Mala poduzeća su ona koja ne prelaze dva od tri sljedeća kriterija:

1. bilančnu aktivu nakon odbitka / gubitka iskazanog u aktivu ne veću od jednog mio €
2. prihod u 12 mjeseci prije sastavljanja bilance u protuvrijednosti dva mio €
3. godišnji prosjek zaposlenih preko 50 zaposlenika.

Primjenom ovih kriterija, u RH više od 95% ukupnog broja gospodarskih subjekata čine mali poduzetnici registrirani kao trgovačko društvo. Njihov doprinos ukupnoj zaposlenosti viši je od 34%, a doprinos ukupnom prihodu je iznad 35%.⁹

1.4. Malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj

Hrvatska je na svome putu ka stvaranju moderne i suvremene države te efikasnih ekonomskih uvjeta relativno dugo zanemarivala potrebe malog i srednjeg poduzetništva. Mnoge moderne zemlje Europske Unije kao i ostale razvijene zemlje svijeta shvatile su i ukazale posebnost malog i srednjeg poduzetništva te je Hrvatska, vođena istim saznanjima, 2002. godine pristupila donošenju zakonske regulative za uporište malog i srednjeg poduzetništva.¹⁰ Jedan od značajnijih trenutaka je bio donošenje Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva kojim su se uredile osnove mjere za primjenu poticajnih gospodarskih mjera usmjerenih razvoju, restrukturiranju i tržišnom prilagođavanju malog gospodarstva te osnivanje Hrvatske agencije za malo gospodarstvo.¹¹ Malo gospodarstvo u Hrvatskoj uključuje više od 78.000 trgovačkih društava i time čini 99% registriranih poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj polako postaje sektor koji je zadužen za pokretanje i poticanje nacionalne ekonomije u cijelosti te stalno generira ubrani i povećani rast u samom broju zaposlenih kao i broju poduzetnika.¹² Malo i srednje poduzetništvo u današnjem ekonomskom sistemu definiraju se kao snaga koja može u najvećoj mjeri utjecati na poboljšanje određene nacionalne gospodarske strukture. Malo i srednje gospodarstvo u Hrvatskoj predstavlja jedan od mogućih generatora zapošljavanja i ekonomskog te gospodarskog razvoja. Europska unija predstavlja veliku šansu za Hrvatsko malo gospodarstvo budući da mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj u ovome trenutno značajno zaostaju za ekonomskom efikasnošću malog gospodarstva Europske unije. Hrvatska mala i srednja poduzeća moraju smanjiti svoje troškove

⁸ <http://www.poslovni.hr/leksikon/poduzece-1620>

⁹ Horvat Đ., Ž. Tintor, Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb, 2005., str. 137.

¹⁰ Udovičić, A., Veleučilište u Šibeniku, Šibenik, Hrvatska, Malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj s osvrtom na obiteljsko poduzetništvo, str. 407.

¹¹ Kersan-Škabić, I. & Banković, M. (2008). Malo gospodarstvo u Hrvatskoj I ulazak u Europsku Uniju, Ekonomska misao Praksa Dbk. 1, (57-76), UDK/UCD: 339.92, str 59.

¹² Kersan-Škabić, I. & Banković, M. (2008). Malo gospodarstvo u Hrvatskoj I ulazak u Europsku Uniju, Ekonomska misao Praksa Dbk. 1, (57-76), UDK/UCD: 339.92, str 59.

poslovanja, dodatno investirati u inovacije i razvoj novih proizvoda i usluga, pronalaziti nova atraktivna tržišta kao i kanale distribucije te povećati kvalitetu poslovanja.¹³

1.4.1. Značaj sektora malih i srednjih poduzeća u hrvatskom gospodarstvu

Uloga malih i srednjih poduzeća u hrvatskoj ekonomiji velika je i konstantno raste. to se događa u uvjetima prosječne godišnje stope rasta hrvatske ekonomije od 2000. do 2007. od 4,65%¹⁴.

U gospodarstvu Hrvatske mala i srednja poduzeća imaju udio od 99,7% u 2015. godini i ta struktura je nepromijenjena u odnosu na prethodne dvije godine. U strukturi malih i srednjih poduzeća došlo je do promjene u 2015. godini, koju je obilježio porast broja malih poduzeća za 2,1% u odnosu na 2014. godinu i pad broja srednjih poduzeća za 2,4% (tablica 1.)

Tablica 1: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2011. do 2015. godine

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%
Sektor malih i srednjih poduzeća	90 831	99,6	96 906	99,6	100 841	99,7	104 116	99,7	106 221	99,7
Mala poduzeća	89 539		95 597		99 573		102 895		105 029	
Srednja poduzeća	1292		1309		1268		1221		1192	
Velika poduzeća	359	0,4	348	0,4	350	0,3	354	0,3	348	0,3
Ukupno	91190	100	97254	100	101191	100	104470	100	106569	100

Izvor: "Gospodarska kretanja 3/4, 2016", Hrvatska gospodarska komora, 2016., str. 78.; "Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. godini", FINA, 2016., str. 26.

Mala i srednja poduzeća zapošljavaju više od dvije trećine svih zaposlenih u poslovnim subjektima u Hrvatskoj u 2015. godini, i taj udio je bez veće promjene u odnosu na 2014. godinu. Broj zaposlenih u malim poduzećima u 2015. godini porastao je u odnosu na 2014. godinu za 2,5%, u srednjim poduzećima za 1,4%, dok je u istom razdoblju u velikim poduzećima zabilježen pad broja zaposlenih za 1,6%.¹⁵

¹³ Škrtić, M. & Mikić, M. (2006). Gospodarsko značenje hrvatskog poduzetništva – šanse I zamke, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 4, (191-203), UDK: 338:65.012(497.5)

¹⁴ Cvijanović, Marović, Sruck, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 18.

¹⁵ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 11.

1.4.2. Financijski rezultati poduzetnika po veličinama u 2017. godini.

Kod 1400 srednjih poduzetnika (udio 1,2 %) u 2017. godini bilo je 173 713 zaposlenih (udio 19,7 %) te su oni ostvarili 148,3 milijardi kuna ukupnih prihoda (udio od 21,9 %), 141,5 milijardi kuna ukupnih rashoda (udio 21,8 %), dobit razdoblja 7,7 milijardi kuna (udio od 18,6 %), gubitak razdoblja od 2,2 milijarde kuna (udio 11,2 %) i 5,5 milijardi kuna neto dobiti (udio 25,3 %). Srednji poduzetnici su u 2017. u odnosu na 2016. godinu (prethodna godina u GFI-u za 2017. godinu), povećali ukupne prihode za 5,9 %, ukupne rashode za 6,4 %, gubitak razdoblja za 8,1 %, broj zaposlenih za 2,7 % te smanjili dobit razdoblja za 1,9 % i neto dobit za 5,4 % u odnosu na prethodnu godinu.

Mali poduzetnici, njih 10 717, (udio 8,9%) u 2017. godini imali su 229 752 zaposlena (udio 26,0 %), ostvarili ukupne prihode od 161,3 milijarde kuna (udio 23,8 %), ukupne rashode od 154,2 milijarde kuna (udio 23,7 %), 9,7 milijardi kuna dobiti razdoblja (udio 23,5 %), 4,5 milijardi kuna gubitka razdoblja (23,0 %) i 5,2 milijarde kuna neto dobiti (23,9 %). U odnosu na 2016. godinu (prethodna godina u GFI-u za 2017. godinu), povećali su broj zaposlenih za 2,4 %, ukupne prihode za 6,8 %, ukupne rashode za 7,5 %, dobit razdoblja za 3,0 %, gubitak razdoblja za 21,1 % i smanjili neto dobit za 8,7 %.

Mikro poduzetnici, njih 107 635 (udio 89,6 %), u 2017. godini su imali 242 867 zaposlenih (udio 27,5 %), ostvarili su ukupan prihod od 94,4 milijardi kuna (udio 13,9 %), ukupne rashode 92,1 milijardu kuna (udio 14,2 %) te su u konačnici iskazali neto dobit u visini od 1,1 milijardu kuna (udio 5,1 %). U 2017. godini u odnosu na 2016. godinu (prethodna godina u GFI-u za 2017. godinu), povećali su broj zaposlenih za 14,9 % zaposlenih, ostvarili 28,5 % veće ukupne prihode, 26,7 % veće ukupne rashode, 61,2 % veću dobit razdoblja, ali i 30,2 % veći gubitak razdoblja.

Svi poduzetnici ostvarili su pozitivan trgovinski saldo, jer je iznos izvoza premašio iznos uvoza. Najveći izvoz i uvoz ostvarili su veliki poduzetnici (izvoz 65,5 milijardi kuna, uvoz 60,9 milijardi kuna), a najmanji izvoz i uvoz mikro poduzetnici (izvoz 10,1 milijarde kuna i uvoz 6,2 milijarde kuna). U konačnici to je rezultiralo pozitivnim trgovinskim saldonom svih poduzetnika RH u iznosu od 20 milijardi kuna (137,8 milijardi kn izvoza i 117,8 milijardi kuna uvoza).

Najveću prosječnu neto plaću obračunali su veliki poduzetnici i ona je iznosila 6.729 kuna što je 25,3 % više od prosjeka Hrvatske (5.372 kuna). Srednji poduzetnici obračunali su prosječnu plaću od 5.878 kuna (9,4 % više od prosjeka RH), dok su mali poduzetnici svojim zaposlenicima obračunali prosječnu plaću od 5.217 kuna (2,9 % manje od prosjeka RH), a najmanju prosječnu mjesečnu neto plaću obračunali su mikro poduzetnici i ona je iznosila 3.834 kuna (28,6% manje od prosjeka RH).

Tablica 2: Financijski rezultati poslovanja poduzetnika Hrvatske u 2017. godini po veličini poduzetnika

iznosi u milijunima

Opis	Ukupno	Mikro	Mali	Srednji	Veliki
Broj poduzetnika	120.081	107.635	10.717	1.400	329
Broj zaposlenih	882.884	242.867	229.752	173.713	236.552
Ukupan prihod	678.395	94.384	161.307	148.281	274.423
Ukupni rashodi	649.769	92.092	154.237	141.533	261.907
Porez na dobit	6.740	1.169	1.833	1.216	2.521
Dobit razdoblja (nakon oporezivanja)	41.397	8.580	9.725	7.715	15.377
Gubitak razdoblja (nakon oporezivanja)	19.512	7.457	4.488	2.184	5.383
Konsolidirani financijski rezultat – dobit ili gubitak razdoblja	21.885	1.122	5.237	5.532	9.994
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	23.723	2.637	3.550	4.979	12.557
Prosječne mjesečne neto plaće u kunama	5.372	3.834	5.217	5.878	6.729
Indeksi 2016. godina =100,0					
Broj poduzetnika	-	-	-	-	-
Broj zaposlenih	105,8	114,9	102,4	102,7	103,1
Ukupan prihod	109,5	128,5	106,8	105,9	107,6
Ukupni rashodi	110,4	126,7	107,5	106,4	109,5
Porez na dobit	97,6	102,0	99,7	104,8	91,4
Dobit razdoblja	108,7	161,2	103,0	98,1	99,6
Gubitak razdoblja	140,6	130,2	121,1	108,1	221,6
Konsolidirani financijski rezultat – dobit ili gubitak razdoblja	90,5	-	91,3	94,6	76,8
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	100,6	136,8	101,3	105,1	93,7
Prosječne mjesečne neto plaće u kunama	104,3	106,6	107,2	105,1	103,0

Izvor: Fina, Registar godišnjih financijskih izvještaja

Financijski rezultati poslovanja pokazuju da je za mikro poduzetnike 2017. godina bila znatno uspješnija od 2016. (prethodna godina u GFI-u za 2017. godinu), kada su ostvarili neto gubitak, dok je kod svih ostalih veličina poduzetnika iskazana manja neto dobit.

Vrijedi istaknuti da u navedene rezultate nisu uključeni podaci svih društava iz KONCERNA AGROKOR, jer je od njih 35, osam društava sastavilo i u Registar godišnjih financijskih izvještaja podnijelo godišnji financijski izvještaj za statističke i druge potrebe za 2016. godinu.

1.4.3. Regulatorno okruženje

Regulatorni okvir unutar kojeg djeluju mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj određen je nizom zakona, kojima se propisuju različiti aspekti njihovog djelovanja. Posebno su označeni zakoni koji su mijenjani u 2015. i 2016. godini, ili su novi:

- Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, 41/14)
- Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16)
- Zakon o državnim potporama (NN 47/14)
- Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15)
- Zakon o poticanju ulaganja (NN 102/15) • Zakon o deviznom poslovanju (NN 96/03, 140/05, 132/06, 153/09, 145/10, 76/13)
- Zakon o platnom prometu (NN 133/09, 136/12)
- Zakon o koncesijama (NN 143/12)
- Zakon o tržištu kapitala (NN 88/08, 146/08, 74/09, 54/13, 159/13, 18/15, 110/15, 123/16)
- Zakon o alternativnim investicijskim fondovima (NN 16/13, 143/14)
- Zakon o obrtu (NN 143/13)
- Zakon o trgovini (NN 87/08, 116/08, 76/09, 114/11, 68/13, 30/14)
- Zakon o sudskom registru (NN 1/95, 57/96, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15) • Zakon o uslugama (NN 80/11)
- Zakon o javno-privatnom partnerstvu (NN 78/12, 152/14)
- Zakon o računovodstvu (NN 109/07, 54/13, 78/15, 134/15, 120/16)
- Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja (NN 79/09, 80/13)
- Zakon o javnoj nabavi (NN 90/11, 83/13, 143/13, 13/14, 120/16)
- Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 78/15)
- Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09, 55/11, 90/11, 50/12)
- Zakon o radu (NN 93/14)
- Zakon o zaštiti potrošača (NN 41/14, 110/15)
- Stečajni zakon (NN 71/15)
- Ovršni zakon (NN 112/12, 93/14)

Regulativu poreznog sustava čine sljedeći zakoni:

- Opći porezni zakon (NN 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13, 26/15, 115/16)
- Zakon o doprinosima (NN 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14, 115/16)
- Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16)
- Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12, 120/13, 125/13, 148/13, 83/14, 143/14, 136/15, 115/16)
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16)

- Zakon o porezu na promet nekretnina (NN 69/97, 26/00, 153/02, 22/11, 143/14, 115/16)
- Zakon o trošarinama (NN 22/13, 32/13, 81/13, 100/15, 120/15, 115/16)

2. FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Financiranje je novčana strana poduzetništva. U poduzeće se svjesno ulaže novac (kapital). Poduzeću je potreban novac (kapital) za osnivanje, tekuće financiranje i financiranje razvoja.¹⁶ Financiranje je: „proces pribavljanja novca (kapitala) za podmirivanje obveza koje nastaju u procesu reprodukcije raspoloživoga kapitala, njegovo ulaganje i uvećano vraćanje.“ Zato je financiranje dinamički proces pribavljanja ulaganja i vraćanja novca (kapitala), koji mora biti usklađen po obujmu, strukturi i rokovima.¹⁷

Razvijenost financijskog sustava očituje se u brojnosti financijskih posrednika i sudionika financijskih tržišta, zastupljenosti specifičnih i prilagođenih financijskih tržišta, u suvremenim financijskim tehnikama, u pravnoj uređenosti i regulaciji. Mnoštvo financijskih institucija svojim djelovanjem na različitim financijskim tržištima čini financijski sustav sigurnim, likvidnim i efikasnim.¹⁸ U bankocentričnim financijskim sustavima, kakav je u Europi, Republici Hrvatskoj i u svim nerazvijenim zemljama, veličinom aktive i brojem institucija dominiraju banke dok su poduzeća i stanovništvo ovisni o bankovnim kreditima.¹⁹ Budući da je u takvim financijskim sustavima tržište vrijednosnih papira tek sekundarnog karaktera, gospodarstva su najvećim dijelom ovisna o financiranju putem bankovnih kredita.

S obzirom da mala i srednja poduzeća u Republici Hrvatskoj imaju najveći udjel u ukupnome broju poduzeća, bankovni krediti najvažniji su eksterni izvor financiranja malih i srednjih poduzeća odnosno, najvažniji oblik financijske podrške razvoju i poslovanju malih i srednjih poduzeća su poslovne banke. Većina banaka u Republici Hrvatskoj ima posebne organizacijske odjele za mala i srednja poduzeća, dok se u ponudi bankovnih kredita poduzetnicima nalaze kratkoročni krediti, dugoročni krediti te posebni kreditni programi u poslovnoj suradnji s ministarstvima, razvojnom bankom, državnim agencijama koje podupiru razvoj malog i srednjeg poduzetništva, jedinicama lokalne samouprave te međunarodnim financijskim institucijama. Rimac Smiljanić i Pepur²⁰ proveli su panel istraživanje o utjecaju globalne financijske krize na financiranje i performanse malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj. Rezultati istraživanja ukazuju na to da se dostupnost financiranja malih i srednjih poduzeća od strane banaka pogoršala nakon krize te da su se poduzetnici okrenuli alternativnim izvorima financiranja. Također, provedeno istraživanje ukazuje da likvidnost malih i srednjih poduzetnika utječe na njihovu profitabilnost. Zbog utjecaja krize došlo je do povećanja neurednosti u otplati bankovnih kredita, odnosno došlo je do pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja banaka. Banke u takvim uvjetima smanjuju svoju kreditnu aktivnost, oslanjaju se na vlastite izvore financiranja, pooštravaju kreditne standarde te podižu cjenovne uvjete kreditiranja.

¹⁶ Vukičević M., *Financije poduzeća*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., str.15

¹⁷ Vukičević M., *Financije poduzeća*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., str.16

¹⁸ Stojanović, A. i Krišto, J. (2016) Učinkovitost financijske strukture i razvoj unije tržišta kapitala, u Stojanović, A. i Šimović, H. (ured), *Aktualni problemi i izazovi razvoja financijskog sustava*, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 4.

¹⁹ Leko, V. (2012) *Relativno značenje financijskih institucija, Industrija osiguranja u Hrvatskoj-promjene i okruženju*, novi proizvodi, regulacija i upravljanje rizikom, Zagreb: Grafit-Gabrijel, str. 5.

²⁰ Rimac Smiljanić, A. i Pepur, S. (2012) *Financial crisis, SME financing and their performance*, u Lovreta, S., Janićijević, N. i Petković, M. (ured.) *From Global Crisis to Economic Growth Which Way to Take?*, Faculty of Economic Belgrade, str. 367

U takvim uvjetima mali i srednji poduzetnici nastoje se osloniti na druge dostupne izvore financiranja.²¹

2.1. Pojam financiranja

Za pokretanje poduzetništva, poduzetniku je potreban novac, a visina početnog kapitala ovisi o kojem je pravnom obliku poslovanja riječ: društvu kapitala ili društvu osoba, ili je pak riječ o poduzetniku obrtniku. Tijekom poslovanja novac mu je potreban da bi nabavio sve potrebno za proces proizvodnje, a financiranjem obveza osigurava potrebne materijalne inpute, plaće zaposlenika, vanjske usluge drugih poduzetnika, poreze i doprinose državi i dr.²²

Financira se ukupno tekuće poslovanje sve do naplate prodanih učinaka, a potom se ponovno započinje kružni ciklus poslovanja. Konačno, novac mu je potreban i za financiranje razvoja. Zadaća financijske uloge poduzetnika je da osigura novac.

Financiranje poslovnog sustava poslovanja obuhvaća poslove:²³

- planiranja, pribavljanja i upotrebe svih financijskih sredstava poslovnog sustava
- usklađivanja priljeva tog novca s rokovima dospijuća obveza plaćanja
- reguliranja i praćenja financijskih odnosa i tijekom novca
- financijske kontrole i analize pri racionalnoj upotrebi novca

Može se zaključiti da je pojam financiranja zapravo novčana strana poduzetništva, koja obuhvaća sve njegove oblike: početnoga, tekućega i razvojnog financiranja malog poduzetništva.

Mala i srednja poduzeća te velike korporacije prikupljaju izvore sredstava za svoje poslovanje na različite načine: interno, kroz izdavanje vlastitog kapitala, ili eksterno, putem banaka ili sličnih institucija. U razvijenim financijskim sustavima poduzeća nisu isključivo orijentirane na bankovni kredit kao jedini izvor sredstava za tekuće poslovanje ili investicijske projekte.²⁴

Ukoliko poduzeća nisu tako dobrog boniteta, u svijetu je danas u intenzivnoj primjeni tehnika sekuritizacije potraživanja koja također dovodi do povezivanja jeftinijih izvora financiranja i tržišta kapitala.

Iz svih navedenih razloga poduzeća su se sve više orijentirala na korištenje financijskih proizvoda i usluga financijskih institucija, koji su profesionalci u preuzimanju rizika na financijskom tržištu. Cilj interakcije poduzetnika i poslovnih banaka je preuzimanje rizika s financijskog tržišta koji nisu temeljna djelatnost poduzeća.²⁵

²¹ Ploh, M., Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, FIP, Volume 5, Number 1, 2017, str. 86.

²² Horvat, Đ., Tintor, Ž., Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb 2006., str. 139.

²³ Horvat, Đ., Tintor, Ž., Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb 2006., str. 140.

²⁴ Cvijanović, Marović, Struk, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 75.

²⁵ Cvijanović, Marović, Struk, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 76.

2.1.1. Oblici financiranja

Razlikujemo tri osnovna oblika financiranja poduzetnika.

Tablica 3: Tri osnovna oblika financiranja poduzetnika

POČETNO FINANCIRANJE	TEKUĆE FINANCIRANJE	RAZVOJNO FINANCIRANJE
<ul style="list-style-type: none">- osiguravanje dovoljne količine početnog kapitala za osnivanje i početak rada poduzetnika- osiguravanje dugoročnih izvora za financiranje početnih ulaganja u dugotrajna sredstva i trajna obrtna sredstva	<ul style="list-style-type: none">- osiguravanje dovoljne količine kratkoročnih izvora za financiranje tekućih kratkoročnih potreba poduzetnika- financiranje potrebnih obrtnih sredstava za održavanje kvalitetnog poslovanja te za održavanje solventnosti i likvidnosti	<ul style="list-style-type: none">- osiguravanje dovoljne količine dodatnih dugoročnih izvora za financiranje novih investicija, odnosno rasta i razvoja

Izvor: prilagođeno prema Horvat, Đ., Tintor, Ž., Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb 2006., str. 141.

2.2. Vrste financiranja malih i srednjih poduzeća

U Hrvatskoj trenutno postoji nekoliko oblika financiranja poduzeća.²⁶

<ul style="list-style-type: none">• krediti hrvatskih banaka namijenjeni poduzećima tj. poduzetnicima – ove kredite poslovne banke nude samostalno ili u sprezi sa Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj, odnosno nekim ministarstvima
<ul style="list-style-type: none">• subvencionirani krediti<ul style="list-style-type: none">- Ministarstva<ul style="list-style-type: none">✓ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva✓ Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture✓ Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja✓ Ministarstvo turizma✓ Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti- državne agencije<ul style="list-style-type: none">✓ Hrvatski zavod za zapošljavanje✓ Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske- Poslovno inovacijski centar Hrvatske BICRO- Jedinice lokalne samouprave- HBOR

²⁶ Cvijanović, Marović, Struk, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 24.

<ul style="list-style-type: none"> • Leasing – u ponudi su leasing društva, mahom u vlasništvu hrvatskih banaka
<ul style="list-style-type: none"> • Potpore – nude ih ministarstva: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva ✓ Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture ✓ Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja ✓ Ministarstvo turizma ✓ Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti - državne agencije <ul style="list-style-type: none"> ✓ Hrvatski zavod za zapošljavanje ✓ Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske ✓ Poslovno inovacijski centar Hrvatske BICRO - Jedinice lokalne samouprave
<ul style="list-style-type: none"> • Garancije odnosno kreditna jamstva – daje ih hrvatska agencija za malo gospodarstvo, Zagorska razvojna agencija i Istarska razvojna agencija
<ul style="list-style-type: none"> • Programi EU
<ul style="list-style-type: none"> • PE/VC fondovi
<ul style="list-style-type: none"> • Poslovni anđeli – mreža poslovnih anđela (CRANE)
<ul style="list-style-type: none"> • Izdavanje vrijednosnih papira (dužničkog i dioničkog kapitala)

2.2.1. Banke

Bankarski krediti predstavljaju prevladavajući oblik financiranja poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj.

Komercijalne banke u svojoj ponudi imaju različite vrste kredita za financiranje malih i srednjih poduzeća: kredite za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, investicijske kredite, građevinske kredite, kredite za turističke usluge, hipotekarne kredite, kredite za specifične (zelene) djelatnosti (razvoj maslinarstva, razvoj vinarstva i vinogradarstva), kredite za financiranje solarnih sustava za proizvodnju električne i toplinske energije, kredite za početnike, kredite za dobavljače, kredite za poduzetnice i dr.²⁷ Uz navedenu ponudu financijskih proizvoda, većina komercijalnih banaka ima i dodatne linije financiranja koje se temelje na ugovorima o poslovnoj suradnji sa:

- ✓ ministarstvima,
- ✓ HBOR-om,
- ✓ HAMAG-BICRO-m,
- ✓ jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama, te

²⁷ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 43.

- ✓ međunarodnim financijskim institucijama (EBRD - Europska banka za obnovu i razvoj, EIB - Europska investicijska banka, CEB – Razvojna banka Vijeća Europe, EFSE – Europski fond za Jugoistočnu Europu, EIF – Europski investicijski fond i dr.).

Odobranje dugoročnih i kratkoročnih kredita za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj se uglavnom temeljilo na sljedećim uvjetima financiranja:

Tablica 4: Uvjeti financiranja

Dugoročni krediti		Kratkoročni krediti	
Iznos:	pretežito od 37.000,00 kn, maksimalni iznos kredita nije ograničen i ovisi o konkretnom investicijskom projektu i kreditnoj sposobnosti klijenta	Iznos:	pretežito od 10.000,00 kn do 150.000,00 kn, ovisno o kreditnoj sposobnosti klijenta
Trajanje:	do 15 godina	Trajanje:	do 12 mjeseci
Kamata:	dogovorna	Kamata:	dogovorna
Osiguranje:	1:1 -1:1,5; mjenice, zadužnice, depoziti	Osiguranje:	depozit, zalag komisionih plasmana, zalag vrijednosnih papira, mjenice, zadužnice

Izvor: CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 43.

Vrste kredita za rast i razvoj malog i srednjeg poduzeća

Strukturu kredita kod malih i srednjih poduzeća može se prikazati na sljedeći način:²⁸

- ✓ Krediti za obrtna sredstva temeljem ustupa potraživanja bonitetnih društava u zemlji
- ✓ Revolving krediti
- ✓ Krediti po principu revolvinga na bazi deviznog priljeva
- ✓ Eskont mjenica bonitetnih izdavatelja
- ✓ Dozvoljeno prekoračenje na računu poslovnih subjekata
- ✓ Krediti temeljem ustupa potraživanja od Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka
- ✓ Krediti za financiranje zaliha šećera, pšenice ili druge robe temeljem zaloga na zalihamu robe
- ✓ Otkup potraživanja bonitetnih društava

²⁸ Cvijanović, Marović, Struk, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 77.

Tablica 5: Vrste kratkoročnih kredita

Kratkoročni kredit za financijsko praćenje poslovanja – čest aktivni bankovni posao kojim banka povećava novčanu masu jer tima poslom stvara novi novac (sekundarna emisija novca).	
KONTOKORENTNI KREDIT ILI KREDIT PO TEKUĆEM RAČUNU	Na temelju solidnosti tražitelja kredita (npr. stalni priljev sredstava na tekući račun) banka odobrava kredit pri čemu utvrđuje njegovu maksimalnu visinu – suština je da dužnik plaća kamatu samo na visinu angažiranih sredstava, a ujedno za vrijeme nekorištenja kredita banka plaća kamatu
ESKONTNI KREDIT	Odobrava se na podlozi nekog budućeg potraživanja, a kako se potraživanje kupuje prije dospijeca, kredit je umanjen za kamate, troškove i proviziju – najčešće pokriva za odobrenje je mjenica
LOMBARDNI KREDIT	Temelj kredita je zalog realnih pokretnih vrijednosti (zlato, umjetnine, vrijednosni papiri, dr.) – odobravaju ga banke, ali i druge specijalizirane institucije (zalagaonice), a osnovicu za kredit čini tržišna vrijednost založene stvari
AKCEPTNI KREDIT	Specifičan kreditni posao kod kojeg samo u iznimnim slučajevima dolazi do isplate kreditnog iznosa budući da banka svom komitentu akceptira mjenicu. Tim postupkom banka postaje glavni dužnik (trasat) te se obvezuje isplatiti mjenični iznos ukoliko to ne učini njen izdavatelj (trasant) odnosno tražitelj kredita
RAMBURSNI KREDIT	To je akceptni kredit koji banka odobrava uvozniku robe temeljem pokrića u robnim dokumentima – važan je za trgovačku razmjenu te se često koristi u međunarodnim poslovnim odnosima
ROK POVRATA: do jedne godine NAČIN POVRATA: sukcesivno, u ratama, jednokratno, revolving NAČIN PLAĆANJA KAMATA: u ratama, jednokratno, revolvniig princip ili prema dogovoru s klijentom VALUTA KREDITA: kunski, kunski uz valutnu klauzulu, u valuti	

Izvor: Cvijanović, Marović, Sruck, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 78.

Tablica 6: Vrste dugoročnih kredita

<p>Dugoročno kreditiranje – akumulacija (štednja) gospodarskih subjekata, fondova, države i stanovništva čini najveći dio izvora ovih kredita, a u to možemo ubrojiti i emisiju dugoročnih vrijednosnih papira (dionice, obveznice). Potonja je u funkciji razvoja i ne povećava novčanu masu jer se radi o prenošenju kupovne snage u profitabilne sektore.</p>	
HIPOTEKARNI KREDIT	<p>Odobrava se na temelju zaloge nekretnine, a dominantan je u stambenoj i komunalnoj izgradnji. Visina odobrenog kredita je zavisna od tržišne vrijednosti nekretnine s tim da se odobrava u iznosu manjem od te vrijednosti.</p>
INVESTICIJSKI KREDIT	<p>Investicijskim kreditiranjem danas se bave posebne specijalizirane banke, konzorcij banaka i međunarodne financijske institucije. Veličina traženih sredstava uvjetovala je pojavu sindiciranih kredita u kojima se kao kreditori pojavljuju dvije ili više banaka koje spajanjem svojih kreditnih potencijala mogu zadovoljiti potrebe svojih komitenata.</p>
<p>Financiranje se kod korporativnih klijenata u Hrvatskoj odvija kroz dva modela. Prvi se odnosi na kreditiranje s rokom otplate dužim od godine dana, namijenjeno je malim i srednjim poduzećima, obrtnicima i samostalnim djelatnicima.</p>	
KREDITI ZA TRAJNA OBRтна SREDSTVA	
KREDITI ZA FINANCIRANJE IZVOZA	
KREDITI ZA KUPNJU STROJEVA I OPREME	
KREDITI ZA KUPNJU, IZGRADNJU, REKONSTRUKCIJU I UREĐENJE POSLOVNIH PROSTORA I OBJEKATA	
KREDITI ZA FINANCIRANJE STAMBENE IZGRADNJE NA TEMELJU RASTUĆE HIPOTEKE	
<p>ROK POVRATA: do deset godina NAČIN POVRATA: u jednakim ratama, mjesečno, tromjesečno, polugodišnje NAČIN PLAĆANJA KAMATA: u ratama, jednokratno, revolving princip ili prema dogovoru s klijentom VALUTA KREDITA: kunski, kunski uz valutnu klauzulu, u valuti.</p>	

Izvor: Cvijanović, Marović, Sruk, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb, str. 79.

Plasmani kredita u 2017. godini

Što se tiče poduzeća, kamatne stope tom sektoru također su se nastavile smanjivati i na kraju 2017. iznosile su u prosjeku 3,6% za kratkoročne kredite, a 3,1% za dugoročne, što je gotovo upola manje u odnosu na 2012. godinu. Osim što su snizile kamatne stope, u 2017. banke su nastavile ublažavati standarde odobravanja kredita i poduzećima i stanovništvu. Tome je pridonijela pojačana konkurencija među bankama, ali i visoka likvidnost na tržištu podržana izrazito ekspanzivnom monetarnom politikom HNB-a. U takvim je uvjetima uglavnom nastavila rasti i potražnja za kreditima. Pritom su poduzeća, uz povećane potrebe za financiranjem zaliha i obrtnoga kapitala, u

2017. povećavala i potražnju za investicijskim kreditima. Među pojedinim skupinama poduzeća posebno se ističe povećanje kreditne potražnje malih i srednjih poduzeća. S obzirom na povoljne uvjete i kreditne ponude i kreditne potražnje oporavak kreditne aktivnosti domaćih banaka ojačao je u 2017. Ukupni plasmani banaka domaćim sektorima (isključujući državu) porasli su u 2017. za 2,9%, dok je godinu prije njihov rast iznosio 1,1%. Tome su najviše pridonijeli krediti stanovništvu, koji su se povećali za 4,0%. Glavni pokretač rasta kredita stanovništvu i dalje su gotovinski nenamjenski krediti, koji su rasli po godišnjoj stopi od 7,2%. U 2017. su, nakon višegodišnjeg smanjivanja, porasli i stambeni krediti. Na to je uz pad kamatnih stopa velik utjecaj imao i program državnog subvencioniranja stambenih kredita koji je proveden u drugoj polovini godine.²⁹

Prema podacima Agencije za pravni promet i posredovanje nekretninama odobrene su subvencije za malo više od 2300 kredita, ukupne glavnice od oko 1,1 mlrd. kuna i uz prosječnu efektivnu kamatnu stopu u razdoblju subvencioniranja od 3,43%. Isto tako, nakon dvije godine smanjivanja, u 2017. je zabilježen rast prekoračenja po transakcijskim računima i kredita po kreditnim karticama. Što se tiče plasmana poduzećima, oni su u 2017. porasli za 2,5%, pri čemu se ističe snažan rast kredita za investicije nakon njihova višegodišnjeg pada. Gledano po djelatnostima, najveći doprinos rastu kreditiranja korporativnog sektora dolazi od turističkog sektora, no u gotovo svim ostalim glavnim gospodarskim djelatnostima također je zabilježen rast kreditiranja (osim trgovine i građevinarstva). Gotovo tri četvrtine prodanih plasmana u 2017. odnosilo se na plasmane poduzećima. Prodaje plasmana dovele su do smanjenja nominalnog stanja ukupnih plasmana u bilancama banaka, koje je na kraju godine bilo za 1,2% niže nego na kraju 2016. iako je kreditna aktivnost banaka u navedenom razdoblju zapravo jačala. Na intenziviranje prodaja plasmana i dalje djeluju visoka razina rezervacija za nenaplativa potraživanja, poslovne strategije banaka majki domaćih banaka usmjerene na čišćenje bilanca prodajom loših plasmana te veća aktivnost kompanija specijaliziranih za otkup takvih plasmana na domaćem tržištu.³⁰

Osim prodaja na smanjenje nominalnog stanja plasmana u bilancama banaka djelovali su i otpisi nepovezani s prodajama, koji su u 2017. višestruko porasli u odnosu na godinu prije pod utjecajem poreznih olakšica koje su se mogle iskoristiti samo u 2017.³¹

2.2.2. Mikrofinanciranje i kreditne unije

U Hrvatskoj, kao i drugdje u svijetu, nositelji usluga mikrofinanciranja su kreditne unije, koje djeluju u više od 100 zemalja svijeta i pružaju različite financijske usluge, prije svega kreditne i depozitne. U Hrvatskoj je, u odnosu na druge aktere na tržištu kapitala, udio kreditnih unija neznatan - tek 0,1% prema kriteriju imovine i relativnih udjela financijskih posrednika.³² Međutim, kreditne unije imaju vrlo važnu i specifičnu ulogu, budući da pružaju financijske usluge mikro poduzećima, samozaposlenim i nezaposlenim osobama koje imaju ograničen pristup sredstvima financiranja. Za ove specifične skupine pristup financijskim sredstvima često predstavlja visoku barijeru pri

²⁹ HNB, Godišnje izvješće 2017.

³⁰ HNB, Godišnje izvješće 2017.

³¹ HNB, Godišnje izvješće 2017.

³² „Godišnje izvješće 2015.“, Hrvatska narodna banka, Zagreb, 2016., str. 29.

realizaciji poduzetničkog pothvata, a odobravanje ili neodobravanje kredita u visini od primjerice 20.000 kuna može značiti otvaranje novog radnog mjesta ili s druge strane, zatvaranje poslovnog subjekta. Usporedba modela mikrofinanciranja u Hrvatskoj s najboljom međunarodnom praksom ukazuje na nerazvijenost mikrofinanciranja u Hrvatskoj³³ u odnosu na razvijena financijska tržišta u kojima djeluje široki spektar takvih institucija. U Hrvatskoj su kreditne unije Zakonom o kreditnim unijama³⁹ iz 2011. godine zamijenile štedno-kreditne zadruge. Zakon o kreditnim unijama donio je i brojne restrikcije⁴⁰, od kojih je najvažnija restrikcija djelovanja unutar jedne županije, koja je smanjila potencijalno tržište i time ugrozila efikasnost poslovanja. U Hrvatskoj je krajem 2015. godine djelovalo 25 kreditnih unija – jedna manje nego prethodne godine. Ukupna imovina kreditnih unija krajem 2015. godine iznosila je 702 milijuna kuna, što je za 35 milijuna kuna, odnosno 4,7% manje u odnosu na 2014. godinu.⁴¹ To je značajna promjena u odnosu na razdoblje od 2012.-2014. godine kada je ukupna imovina kreditnih unija iz godine u godinu bilježila rast (krajem 2012. godine iznosila je 602 milijuna kuna, krajem 2013. godine 660 milijuna kuna, a krajem 2014. godine 737 milijuna kuna).³⁴

2.2.3. Fondovi rizičnog kapitala

Rizični kapital predstavlja vrstu ulaganja financijskih ulagatelja u temeljni kapital poduzeća koja ne kotiraju na burzi, a imaju potencijal ostvariti visoke stope rasta tijekom razdoblja od 3 – 7 godina.

Pojam „rizični kapital“ se u zakonskoj regulativi Hrvatske prvi puta pojavljuje 2006. godine, u Zakonu o investicijskim fondovima. Prvi fondovi rizičnog kapitala u Hrvatskoj pojavili su se krajem 1990-ih. Jedan od prvih bio je SEAF – Croatia koji je uz kombinaciju razvojnih i komercijalnih elemenata pokušao uvesti obrasce korporativnog upravljanja i ulaganja privatnog kapitala uz zadovoljavajući financijski povrat. Razvojna komponenta SEAF-a proizlazila je iz misije uključenih investitora: USAID, fondovi vlade Norveške i Finske i dr.³⁵ Fondovi za gospodarsku suradnju (FGS) su otvoreni investicijski fondovi rizičnog kapitala s privatnom ponudom čije osnivanje je regulirano Zakonom o investicijskim fondovima. U 2011. godini osnovano je pet Fondova koji su udovoljili propisanim uvjetima te dobili odobrenje za rad Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA). Područje ulaganja Fondova su trgovačka društva sa sjedištem u Hrvatskoj, koja isključivo ili pretežito obavljaju svoju djelatnost na području Hrvatske, a predviđeno trajanje ulaganja je 10 godina, uz maksimalno produljenje od 2 godine.³⁶ Odlukom Vlade Republike Hrvatske, Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je imenovana kvalificiranim

³³ CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva i Hrvatska banka za obnovu i razvitak – HBOR proveli su u 2010. godini istraživanje među sudionicima Savjetovanja o mikrofinanciranju s ciljem prikupljanja mišljenja o primjeni i mogućnostima mikrofinanciranja u Hrvatskoj. Glavni problemi mikrofinanciranja u Hrvatskoj identificirani su: nedostatak garancija za kredite (60%); neadekvatna ponuda bankovnih proizvoda i usluga (53%); zahtjevna kreditna dokumentacija (46%); previsoka kamatna stopa (34%) te neinformiranost korisnika o financijskim proizvodima (26%). Izvor: Korynski, P.: „Mikrofinanciranje u Hrvatskoj: Rezultati istraživanja“, CEPOR, 2010

³⁴ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 55.

³⁵ „Kako financirati poslovanje fondovima rizičnog kapitala?“, Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija, Marović, M. (ed), Zagreb, 2011., preuzeto 10.10.2016

³⁶ „Godišnji financijski izvještaji Hrvatske banke za obnovu i razvitak za 2015. godinu“, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2016., str. 15.

ulagateljem za sudjelovanje u osnivanju FGS-ova, te sudjeluje u provedbi aktivnosti FGS-ova zajedno s privatnim investitorima u iznosu koji odgovara iznosu ulaganja privatnog ulagatelja.

U 2013. godini na snagu je stupio Zakon o alternativnim investicijskim fondovima⁴⁵ kojim je regulirano poslovanje FGS-ova, te su propisani uvjeti za osnivanje i rad alternativnih investicijskih fondova (AIF) i društava za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima (UAIF).

U Hrvatskoj u 2015. godini djeluju četiri društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima rizičnog kapitala:³⁷

- Nexus Private Equity Partneri d.o.o. (<http://www.nexus-pe.hr/>) koji upravlja s tri fonda rizičnog kapitala: Nexus ALPHA s 254 milijuna kuna prikupljenog kapitala, Nexus FGS s 380 milijuna kuna prikupljenog kapitala te Nexus FGS II sa 600 milijuna kuna prikupljenog kapitala. Upravljanje Nexus FGS II fondom društvo je preuzelo u studenom 2014. godine, nakon što je prethodno fond poslovao pod nazivom Alternative Private Equity FGS i njime je upravljalo društvo Alternative Private Equity d.o.o.
- Quaestus Private Equity d.o.o. (www.quaestus.hr) upravlja sa dva fonda rizičnog kapitala: Quaestus Private Equity Kapital veličine 266 milijuna kuna i Quaestus Private Equity Kapital II veličine 532 milijuna kuna. Quaestus Private Equity je prvi hrvatski fond rizičnog kapitala osnovan 2003. godine.
- Prosperus-invest d.o.o. (www.prosperus-invest.hr) upravlja jednim alternativnim investicijskim fondom Prosperus FGS, veličine 340 milijuna kuna.
- Honestas Private Equity Partneri d.o.o. (www.honestas-pe.hr) upravlja fondom Honestas FGS veličine 155 milijuna kuna.

Krajem 2015. godini pokrenut je prvi regionalni fond rizičnog kapitala - Enterprise Innovation Fund (ENIF). Ulaganja ovog Fonda fokusirana su na vlasnički kapital tehnoloških poduzeća, koja se nalaze u seed fazi ili u ranim fazama rasta, na području Zapadnog Balkana (Hrvatska, BiH, Makedonija, Kosovo, Crna Gora, Albanija i Srbija). Fond raspolaže s oko 40 milijuna EUR, od čega je 1,5 milijuna EUR namijenjeno seed investicijama pojedinačne vrijednosti do 100.000 EUR, dok će se veći dio kapitala alocirati na ulaganja u poduzeća u ranim fazama rasta i to u vrijednosti do 3 milijuna eura po poduzeću.³⁸

U 2015. godini Hrvatska udruga banaka (HUB) analizirala je raspoloživost financiranja za mala i srednja poduzeća. Rezultati Analize Hrvatske udruge banaka ukazuju na poteškoće malih i srednjih poduzeća u pristupu kapitalu. Ključni uzrok je postojanje investicijske rupe, odnosno razlike između ulaganja prosječne vrijednosti od oko 2 milijuna kuna (što se odnosi na samofinanciranje poduzeća i poslovne anđele) i ulaganja od 20 milijuna kuna (odakle počinju potencijalna ulaganja fondova rizičnog kapitala i fondova za gospodarsku suradnju u Hrvatskoj). Zaključak HUB-ove analize je da investicijsku rupu valja popuniti, a dosadašnje poslovanje fondova rizičnog kapitala u Hrvatskoj ojačati u svrhu rasta i razvoja gospodarstva u cjelini.³⁹

³⁷ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 56.

³⁸ <http://www.hamagbicro.hr/pokrenut-regionalni-fond-rizicnog-kapitala-od-40-milijuna-euraenterprise-innovation-fund-enif/>, preuzeto 16.08.2018.

³⁹ http://www.hub.hr/sites/default/files/hub_analize_52_-_fi_nanciranje_msp_0.pdf, preuzeto 16.08.2018.

2.2.4. Poslovni anđeli

Poslovni anđeli su uspješni poduzetnici i lideri tvrtki/korporacija koji osiguravaju početni kapital za financiranje poduzetničkih projekata visokog rizika na način da ulaze u vlasnički udio i pružaju pomoć u daljnjem razvoju i komercijalizaciji projekata. Poslovni anđeli predstavljaju neformalne individualne ulagače koji prenose svoje iskustvo, znanje, vještine i poslovne kontakte na mlade poduzetnike i pomažu im u razvoju poduzetničkog projekta. Ključni interesi djelovanja poslovnih anđela su ostvarenje profita, razvoj poduzetničkih inicijativa te entuzijazam za sudjelovanje u stvaranju nove vrijednosti. Poslovni anđeli su najčešće pojedinci, ali je moguće i sindicirano ulaganje (eng. syndication deal) tj. udruživanje više ulagača koji zajednički ulažu sredstva. Postoje različiti modaliteti ulaganja poslovnih anđela, a najčešće se koristi tzv. equity deal gdje poslovni anđeli za svoj ulog dobivaju udio u vlasništvu tvrtke. Kao mjeru poticanja takve vrste ulaganja neke države uvode poreznu olakšicu (npr. neke savezne države u SAD) ili „matching“ program (npr. Njemačka, Španjolska) kojim država za svaki uloženi iznos ulaže isto toliko u projekt. Cilj takvih mjera je povećati atraktivnost ovog tipa ulaganja.⁴⁰

CRANE (CRoatian Business Angels NEtwork) - krovno je hrvatsko udruženje poslovnih anđela (www.crane.hr), koje okuplja privatne investitore koji su zainteresirani za ulaganja u inovativne tvrtke u ranoj fazi razvoja, u vrijednosti između 25.000 i 250.000 EURa. Udruga je pokrenuta 2008. godine, a inicirale su ju sljedeće partnerske institucije: Agencija za promicanje izvoza i ulaganja, Poteza Ventures, Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija, Udruga za poticanje softverskog i online poduzetništva 'Initium' i poduzetnici Damir Sabol i Hrvoje Prpić.

Točni podaci o broju poduzetničkih projekata i visini ulaganja članova CRANEa nisu javno dostupni. Dostupne su informacije o ukupnim ulaganjima članova CRANEa koji pokazuju da je od osnutka Udruge do kraja 2015. godine ukupno investirano više od 23 milijuna kuna što govori o još uvijek slaboj razvijenosti ovog oblika financiranja poslovnog pothvata u Hrvatskoj. Preduvjet većeg broja ulaganja je kreiranje poticajnog poslovnog okruženja te poreznih olakšica za ulaganja u start-up pothvate kakvi su prisutni u većini zemalja EU. CRANE, zajedno s drugim partnerskim institucijama (HBOR, HAMAG BICRO, HGK i resorna ministarstva) radi na uvođenju takvih poticajnih mjera u Hrvatskoj.

2.2.5. Vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija

Vlada Republike Hrvatske potiče razvoj sektora malih i srednjih poduzeća kroz dodjelu bespovratnih sredstava (potpora) te subvencioniranje kamata na kredite namijenjene započinjanju i razvoju poduzetničke aktivnosti:⁴¹

- ✓ Program dodjele potpora male vrijednosti za povećanje inovativnosti MSP
- ✓ Program potpora male vrijednosti namijenjenih poboljšanju konkurentnosti i učinkovitosti MSP u područjima s razvojnim posebnostima kroz informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT)

⁴⁰ www.crane.hr, 16.08.2018.

⁴¹ <https://poduzetnistvo.gov.hr/arhiva/stranice/strategije-programi-i-zakonski-akti/144>, 16.08.2018.

- ✓ Programa potpora za Inovacije novoosnovanih MSP
- ✓ Program dodjele državnih potpora za razvoj poslovne infrastrukture
- ✓ Program dodjela potpora male vrijednosti E-impuls
- ✓ Program dodjele državnih potpora za razvoj malog i srednjeg poduzetništva
- ✓ Program dodjele potpora male vrijednosti za razvoj MSS

HBOR

HBOR kroz niz kreditnih programa potiče pokretanje novih i razvoj postojećih malih i srednjih poduzeća. Ciljevi koje HBOR želi ostvariti kroz kreditne programe su razvoj poduzetničkih pothvata, jačanje konkurentnosti obrta, malih i srednjih poduzeća, ravnomjeran regionalni razvoj, otvaranje novih radnih mjesta, te izlazak poduzeća na nova inozemna tržišta.

Mali i srednji poduzetnici tijekom 2017. godine koristili su sredstva po 32 kreditna programa koji se provode izravno ili putem poslovnih banaka i leasing društava. Zbog jednostavne i efikasne procedure odobrenja okvirnih kredita tijekom 2017. godine najveći broj projekata podržan je putem okvirnih kredita leasing društvima i poslovnim bankama - 1.665 projekata u iznosu od gotovo 900,00 milijuna kuna. Proširenje suradnje s leasing društvima omogućilo je da se samo putem tog distribucijskog kanala odobri 954 ugovora o financijskom leasingu vrijednosti veće od 185,00 milijuna kuna. Koristeći HBOR-ova sredstava mali i srednji poduzetnici uložili su više od 1,16 milijardi kuna u nove investicijske projekte. Za osjetljive ciljne skupine kao što su mikro poduzetnici, početnici, žene poduzetnice i mladi poduzetnici odobreno je 57,82 milijuna kuna kojima je podržano 205 projekata, dok su mali i srednji poduzetnici za realizaciju projekata sufinanciranih sredstvima EU fondova koristili iznos od gotovo 140,00 milijuna kuna. Tijekom 2017. godine mali i srednji poduzetnici su, osim spomenutih mjera sniženja naknade, kamatnih stopa za 1 postotni bod i olakšanih uvjeta za financiranje likvidnosti, imali mogućnost koristiti snižene kamatne stope u okviru Inicijative za zapošljavanje mladih (Jobs for Youth Initiative) Europske investicijske banke kroz koju se financiraju ulaganja malih i srednjih poduzetnika u obrazovanje, vještine i zapošljavanje mladih ljudi. Osnovna značajka Inicijative je ušteda na kamatnoj stopi od 0,50 postotnih bodova za subjekte koji zapošljavaju ili osposobljavaju mlade osobe. Također, sniženje kamatne stope bilo je omogućeno i u okviru InnovFin Programa u suradnji s Europskim investicijskim fondom. Kao nastavak dugogodišnje poslovne suradnje HAMAG BICRO-a i HBOR-a, u okviru koje su podržani i realizirani brojni projekti malih i srednjih poduzetnika, u ožujku 2017. godine potpisan je i Sporazum o financiranju za izdavanje pojedinačnih jamstava financiranih iz ESI fondova. Predmetni Sporazum predstavlja okvir za nastavak suradnje s ciljem daljnje podrške malim i srednjim poduzetnicima putem HBOR-ovih kreditnih sredstava i jamstava HAMAG BICRO-a. Također, HAMAG BICRO je u posljednjem kvartalu 2017. godine pokrenuo proces realizacije programa portfeljnih jamstava pozivom poslovnih banaka na iskaz interesa za sudjelovanje u programu. HBOR je, zajedno s još 5 poslovnih banaka, zadovoljio postavljene kriterije te će u 2018. godini nastaviti pregovore o načinu realizacije programa čiji je cilj poduzetnicima dodatno olakšati pristup povoljnim sredstvima financiranja.⁴²

⁴² HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVITAK, Godišnji financijski izvještaji za 2017. godinu Zagreb, ožujak 2018. godine.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije – HAMAG-BICRO nastala je 2014. godine spajanjem Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) i Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO) s ciljem kreiranja jedinstvenog sustava koji će poduzetnicima pružiti podršku kroz sve razvojne faze njihovog poslovanja. Djelovanje Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) obuhvaća poticanje osnivanja, razvoja i ulaganja u mala poduzeća, financiranje poslovanja i razvoja malih i srednjih poduzeća kreditiranjem i davanjem jamstva za odobrene kredite, te davanjem potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija. Cilj HAMAG BICROa je osigurati financijsku potporu inovativnim i tehnološki usmjerenim malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, razvijanje i koordinacija mjera nacionalne politike vezane uz inovacije i osiguravanje potrebnih financijskih instrumenata s krajnjim ciljem motiviranja privatnog i javnog sektora za ulaganje u istraživanje i razvoj. U 2015. godini jamstva su predstavljala jedno od najvažnijih područja djelovanja HAMAG BICROa u cilju pružanja podrške poduzetnicima u pokretanju i razvoju poduzetničkih projekata. S obzirom na stroge kriterije adekvatnosti kapitala te općenito nedostatnu kapitaliziranost malih i srednjih poduzeća na tržištu, jamstveni programi HAMAG-BICRO-a važan su segment u financiranju poduzetničkih projekata. Najvažniji uvjeti za izdavanje jamstva su u cijelosti zatvorena financijska konstrukcija projekta, likvidnost projekta tijekom čitavog vremena trajanja projekta, nepostojanje duga prema državi, ekonomska opravdanost ulaganja te stručne i poduzetničke sposobnosti investitora.⁴³

Od 2013. godine HAMAG BICRO provodi program Mikrokreditiranje - prvi korak u poduzetništvo, koji je namijenjen poduzetnicima početnicima koji posluju do 24 mjeseca, u svrhu pokretanja i proširenje poslovnih aktivnosti. Najniži iznos kredita bio je 10.000 kn, a najviši 120.000 kn uz povoljnu, fiksnu kamatnu stopu od 0,99 % godišnje (efektivna kamatna stopa 1,09 %) s rokom oplate do 5 godina uključujući i poček do maksimalno 6 mjeseci. Maksimalni iznos obrtnih sredstava je 40 % ukupnog iznosa kredita, a instrument osiguranja bila je zadužnica.

U 2015. godini za program Mikrokreditiranje zaprimljeno je 189 zahtjeva, te je odobreno 34 mikrokredita, uz prosječan iznos mikrokredita od 108.000 kn. U 2014. godini zaprimljeno je 263 zahtjeva te je odobreno 45 mikrokredita prosječnog iznosa 96.000 kn. U 2015. godini na program Mikrokreditiranje alocirano je 15% manje sredstava nego u 2014. godini (3.672.000 kn u 2015. godini, u odnosu na 4.320.000 kn u 2014. godini). Prema djelatnostima u 2015. godini 24 odobrena mikrokredita su u uslužnoj djelatnosti (71 %), 9 odobrenih mikrokredita odnosi se na proizvodnju (26 %), te preostali dio na građevinski sektor (3 %). U 2015. godini HAMAG BICRO je pokrenuo Program poticanja ulaganja u vlasnički kapital inovativnih subjekata malog gospodarstva čiji je cilj poticanje ulaganja u vlasnički kapital inovativnih malih poduzeća od strane prihvatljivih ulagatelja, a u svrhu daljnjeg razvoja i/ili komercijalizacije inovativnih proizvoda i usluga kroz odobravanje dodatnih sredstava u obliku bespovratnih potpora. U provedbu programa uključio se i Grad Zagreb koji dodjeljuje dodatnih 50% iznosa koji dodjeljuje HAMAG BICRO za subjekte registrirane na području Grada Zagreba. U sklopu ovog Programa u 2015. godini odobrene su 23 potpore, ukupne

⁴³ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 65.

vrijednosti 3.956.500 kn. U istom iznosu u vlasnički kapital primatelja potpore uložili su privatni ulagači.⁴⁴

Programi:⁴⁵

TEST je program kojim se financiraju istraživački projekti pokrenuti od strane hrvatskih znanstvenika, kroz koje se razvijaju nove tehnologije da bi, po završetku istraživačke faze, prešli na fazu komercijalizacije i stvaranja novih proizvoda ili usluga. Projektima unutar programa TEST financiraju se pretkomercijalne istraživačke djelatnosti razvoja novih tehnologija (proizvodi/procesi/usluge) do faze izrade originalnih rješenja (prototip, pilot rješenje), te istraživanja koja povezuju temeljne znanosti i njihovu tehnološku primjenu u industriji i gospodarstvu općenito.

U 2015. godini kroz TEST program nije financiran niti jedan projekt, dok su u prethodnoj godini financirana samo 2 projekta, ukupne vrijednosti 209.000 kn.

PoC - Program provjere inovativnog koncepta namijenjen je financiranju inovativnih projekata s jasnim i jakim komercijalnim potencijalom, a koji se nalaze u ranoj fazi razvoja novih proizvoda, usluga i tehnoloških procesa. Provjera inovativnog koncepta potrebna je kako bi se pružili dokazi da su novi proces ili tehnologija ostvarivi te da potencijalno mogu imati komercijalnu primjenu. Uspješni PoC pruža ulagačima veću sigurnost da je proces tehnički izvediv i da prototip funkcionira. Kroz realizaciju PoC-a korisnici u velikoj mjeri smanjuju rizike koje donosi daljnji razvoj u tehničkom i komercijalnom smislu, utvrđuju najprikladniju strategiju komercijalizacije i pokreću zaštitu izuma. Ovaj program ima dvije kategorije korisnika, a to su mala i srednja poduzeća (PoC Private) i znanstvene institucije (PoC Public). PoC projekti se financiraju u iznosima od 35 tisuća do 350 tisuća kuna u trajanju od 12 mjeseci.

U 2015. godini kroz PoC program financirano je samo 16 projekata, u ukupnom iznosu od 1.658.000 kn, što je značajna razlika u odnosu na prethodnu godinu kada je kroz PoC program financirano 77 projekata ukupne vrijednosti 14.725.000 kn.

RAZUM je program usmjeren na pružanje financijske potpore tehnološki orijentiranim, na znanju utemeljenim malim i srednjim poduzećima, koja imaju inovativne tehnološke projekte, a u cilju podizanja konkurentnosti domaćih poduzeća i proizvoda te stvaranja uvjeta potrebnih za uspješan prijenos znanja.

I u 2015. godini, kao i u 2014., na inovacijski program RAZUM alocirano je preko 4 milijuna kuna. U 2014. godini kroz RAZUM su financirana 2 projekta, dok je u 2015. godini prosječna vrijednost po financiranom projektu (ukupno 9 projekata) bila značajno manja (466.222 kn u 2015. u odnosu na 2.249.000 u 2014. godinu).

IRCRO - Program potpore suradničkog istraživanja i razvoja namijenjen je poticanju suradnje između znanstvene zajednice i gospodarstva na razvojnim projektima. Projekte prijavljuju mala i srednja poduzeća zainteresirana za transfer tehnologije iz istraživačko-razvojnih ustanova u svrhu povećanja konkurentnosti razvijanjem novih ili unapređenjem postojećih proizvoda, usluga ili

⁴⁴ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 66.

⁴⁵ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 67.

proizvodnih procesa. Maksimalan iznos potpore za projekte u okviru ovog programa je 900 tisuća kuna.

Financiranje kroz IRCRO program u 2015. godini značajno je veće nego u prethodnoj godini. Za razliku od 2014. godine kada je financiran samo jedan projekt, u 2015. godini financirano je 19 projekata, prosječne vrijednosti 146.737 kn.

EUREKA/EUROSTARS je europska inicijativa za financiranje tržišno orijentiranih projekata različitih tehnoloških područja. Program je namijenjen malim i srednjim poduzećima, koja u suradnji sa znanstveno-istraživačkim institucijama kroz transfer tehnologije i znanja rade na razvoju novih proizvoda, usluga ili procesa. Partneri u ovakvim projektima moraju biti iz najmanje dvije različite zemlje članice Europske unije. Ciljevi programa su potaknuti tvrtke na ulaganje u aktivnosti istraživanja i razvoja te na taj način jačati njihov inovacijski kapacitet, potaknuti suradnju i ujedinjavanje resursa poduzetnika i znanstveno-istraživačkih organizacija, te stvoriti temelje za međunarodni tržišni plasman.

U 2015. godini kroz EUREKA/EUROSTARS financirana su 4 projekta, ukupne vrijednosti 1.585.000 kn, što predstavlja pad i broja projekata i ukupne alocirane vrijednosti na ovaj program u 2015. u odnosu na prethodnu godinu, kada je financirano 6 projekata, ukupne vrijednosti 2.045.000 kn.

TEHCRO – Program ulaganja u tehnolojsku i inovacijsku infrastrukturu usmjeren je na ulaganja u pokretanje, unaprjeđenje i razvoj infrastrukturnih institucija poput znanstvenotehnoloških parkova, inkubatora za nove tehnologije, istraživačko-razvojnih centara i centara kompetencija.

U 2015. godini kroz TEHCRO program nije financijski podržan niti jedan projekt, za razliku od 2014. godine kada je financirano 3 projekta, prosječne vrijednosti 458.333 kn.

2.2. Pristup financijskim sredstvima

Raspoloživost različitih vrsta izvora financiranja pokretanja, rasta i razvoja poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj vrlo je ograničena. Iako osiguravanje lakšeg pristupa financijskim sredstvima predstavlja jedan od glavnih ciljeva nacionalne Strategije razvoja poduzetništva 2013.-2020., tržište novca za poduzetničke projekte u Hrvatskoj još uvijek se može opisati kao tradicionalno, uz dominantno prisutne kredite banaka i kreditnih unija, te Vladine programe poticaja i subvencionirane kreditne linije. Mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća putem fondova rizičnog kapitala i neformalnih oblika financiranja (poslovni anđeli) koji su pogodniji za rizičnije poduzetničke pothvate u fazi pokretanja ili brzog rasta, još uvijek su nedovoljno razvijene. Dostupnost netradicionalnih izvora financiranja prati GEM istraživanje⁴⁶, kroz ocjenu percepcije o raspoloživosti istih na skali od 1 do 5, gdje ocjena 5 ukazuje da postoji dovoljno dioničkih fondova, financiranja dugova, vladinih subvencija, privatnih investitora, fondova rizičnog kapitala te dostupnost inicijalne javne ponude dionica (IPO). U Hrvatskoj je raspoloživost netradicionalnih izvora financiranja za mala i srednja poduzeća u svim godinama provedbe GEM istraživanja, od 2002. godine ocijenjena

⁴⁶ GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2015. godinu

ocjenama nižim od 3, što ukazuje na konzistentno slabu i ograničenu dostupnost financijskih sredstava, ali i neučinkovitost mjera koje su poduzimale vlade u proteklom razdoblju za unapređenje kvalitete poduzetničkog okruženja u pogledu pristupa financijskim sredstvima. U odnosu na 2014. godinu, ocjena financijske podrške u 2015. godini pala je s 2,3 na 2,0, što je ponovno ispod prosječne ocjene EU zemalja od 2,7, i prosječne ocjene svih zemalja koje sudjeluju u GEM istraživanju koja iznosi 2,5.⁴⁷

2.3. Prepreke razvoja sektora malih i srednjih poduzeća kroz međunarodna istraživanja

Kvaliteta poslovne okoline i njen utjecaj na konkurentnost nacionalnog gospodarstva predmet su brojnih svjetskih istraživanja. Istraživanja u koje je uključena i Hrvatska već niz godina ukazuju na kontinuiranost sljedećih prepreka za razvoj sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj: - administrativne prepreke, naročito one vezane uz dugotrajne i skupe procedure za pokretanje i likvidaciju poduzeća - neefikasnost pravosuđa - dugotrajne procedure registracije vlasništva - nedostatnost obrazovnih sadržaja za izgradnju poduzetničkih kompetencija - nerazvijenost neformalnih oblika financiranja pokretanja i rasta poslovnih pothvata. Višegodišnja prisutnost istih prepreka ukazuje na nedostatak dugoročnih strukturnih reformi potrebnih da se potakne produktivnost i poduzetništvo radi pokretanja ekonomskog rasta, o kojem ovisi i standard građana i smanjenje nezaposlenosti.⁴⁸

2.4. Savjetodavne institucije u sektoru malih i srednjih poduzeća

Hrvatska gospodarska komora (HGK) - Odjel za poduzetništvo i inovacije, www.hgk.hr

Odjel za poduzetništvo i inovacije djeluje u HGK unutar Sektora za industriju i IT. Najvažnije aktivnosti Odjela usmjerene su na pružanje informacija i potpore poduzetnicima, provedbu EU projekata, komercijalizaciju inovacija i savjetovanje u vezi s financiranjem poduzetničkih projekata. U 2015. godini Odjel je organizirao niz poslovnih događaja i edukacija, te konferenciju za poduzetnike početnike pod nazivom „Prve tri su najteže“. Kontinuirano, svake godine Odjel sufinancira predstavljanje hrvatskih inovacija na međunarodnim sajmovima Malezije, Švicarske, SAD-a, Ujedinjenog Kraljevstva, Poljske, Njemačke, Tajvana, Kine i Belgije. Odjel je organizirao jedanaest inovacijskih misija u sklopu kojih su hrvatska inovativna poduzeća održala tristotinjak „B2B“ sastanaka s potencijalnim poslovnim partnerima, distributerima i zastupnicima. Odjel za poduzetništvo i inovacije tijekom 2015. i 2016. godine pružio je stručnu i savjetodavnu pomoć pri dobivanju kreditnih sredstava za 96 projekata ukupne vrijednosti 70 milijuna kuna.

⁴⁷ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 57.

⁴⁸ CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016., str. 39.

Hrvatska obrtnička komora (HOK), www.hok.hr

Glavne djelatnosti HOKa su: promicanje obrtništva, zastupanje interesa obrtnika pred državnim tijelima u oblikovanju gospodarskog sustava, davanje mišljenja i prijedloga državnim tijelima kod donošenja zakona u području obrtništva, osnivanje povjerenstava za polaganje pomoćničkih i majstorskih ispita te pružanje pomoći obrtnicima prilikom osnivanja i razvoja poslovanja. HOK je aktivan i u organizaciji, sufinanciranju i poticanju nastupa obrtnika na sajmovima u zemlji i inozemstvu.

U 2015. godini HOK je organizirao i financijski potpomogao nastup svojih članova na inozemnim sajmovima u Münchenu, Gračanici, Novom Sadu, Celju i Zenici. Na spomenutim je sajmovima uz podršku komore sudjelovalo 124 izlagača obrtnika, dok je na sedam nacionalnih sajмова sudjelovalo 426 obrtnika izlagača.⁸¹

HOK osigurava savjetodavnu podršku svojim članovima pružanjem savjeta iz područja gospodarstva, poreza, carina, računovodstva, financiranja i prava te tehnike i tehnologije. Tijekom 2015. godine zabilježeno je 3.889 pruženih stručnih savjeta.

Novina u radu Komore u 2015. godini je projekt pogodnosti „Zajednička nabava - HOK ZNA“. Putem projekta HOK svojim članovima nastoji omogućiti kvalitetnije i povoljnije poslovanje te osigurati poticajno poduzetničko okruženje, osiguravanjem pogodnosti kod dobavljača roba i usluga iz raznih gospodarskih grana, s kojima Komora ima potpisane ugovore o suradnji. U projekt „HOK ZNA“ uključeni su partneri iz raznih gospodarskih sektora, koji su važni članstvu HOK-a u svakodnevnom poslovanju.

Hrvatska udruga poslodavaca (HUP) – Udruga malih i srednjih poduzetnika, www.hup.hr/hup-udruga-malih-i-srednjih-poduzetnika.aspx

Udruga malih i srednjih poduzetnika Hrvatske udruge poslodavaca aktivno sudjeluje u procesima kreiranja boljeg zakonodavnog okvira i poboljšanja poslovnog okruženja za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj. U izradu zakonskih i drugih rješenja Udruga se uključuje, bilo direktnim uključenjem poduzetnika u izradu pojedinih zakona, bilo sudjelovanjem predstavnika Udruge u radnim skupinama, tijelima, povjerenstvima ili odborima. Aktivnosti Udruge u lobiranju za mala i srednja poduzeća obuhvaćaju sudjelovanje u istraživanjima, izradi studija i konzultacijama te sudjelovanje na konferencijama, okruglim stolovima i drugim događanjima na temu razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

3. PONUDA KREDITIRANJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA – primjer poslovne banke

Uz navedenu ponudu financijskih proizvoda, većina komercijalnih banaka ima i dodatne linije financiranja koje se temelje na ugovorima o poslovnoj suradnji sa ministarstvima, HBOR-om, HAMAG-BICRO-m, jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama, te međunarodnim financijskim institucijama (EBRD - Europska banka za obnovu i razvoj, EIB - Europska investicijska banka, CEB – Razvojna banka Vijeća Europe, EFSE – Europski fond za Jugoistočnu Europu, EIF – Europski investicijski fond i dr.).

Odobranje dugoročnih i kratkoročnih kredita za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj se uglavnom temeljilo na sljedećim uvjetima financiranja:

- ✓ Dugoročni krediti
 - Iznos: pretežito od 37.000,00 kn, maksimalni iznos kredita nije ograničen i ovisi o konkretnom investicijskom projektu i kreditnoj sposobnosti klijenta
 - Trajanje: do 15 godina
 - Kamata: dogovorna
 - Osiguranje: 1:1 -1:1,5; mjenice, zadužnice, depoziti

- ✓ Kratkoročni krediti
 - Iznos: pretežito od 10.000,00 kn do 150.000,00 kn, ovisno o kreditnoj sposobnosti klijenta
 - Trajanje: do 12 mjeseci
 - Kamata: dogovorna
 - Osiguranje: depozit, zalag komisionih plasmana, zalag vrijednosnih papira, mjenice, zadužni

Tablica 7: *Kratkoročni i dugoročni krediti*

KRATKOROČNI KREDITI				
VRSTA KREDITA	NAMJENA KREDITA	MAKSIMALNI IZNOS	KAMATNA STOPA	ROK POVRATA
Okvirni kredit	Fleksibilno povlačenje potrebnih likvidnih sredstava, a koristi se po načelu okvirnog kredita po tekućim računima građana. Služi za financiranje povremenih potreba za dodatnim obrtnim sredstvima te za povremeno održavanje likvidnosti.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ugovorena kamata plaća se samo na iznos sredstava u korištenju.	Do 12 mjeseci
Revolving kredit	Financiranje povremenih potreba za dodatnim obrtnim sredstvima, za povremeno održavanje likvidnosti te financiranje izvoznih poslova i pripreme izvoza.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
Kredit za financiranje tekućeg poslovanja	Održavanje likvidnosti (npr. isplata plaća, plaćanje dobavljačima...) Financiranje potreba za obrtnim sredstvima Financiranje izvoznih poslova i pripreme izvoza	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci / Do 150 dana
Kratkoročni limit	Limit unutar kojeg se klijentu mogu odobravati sve vrste proizvoda s rokom dospeljeća do 12 mjeseci koji su definirani ugovorom.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
Kredit za financiranje tekućeg poslovanja, revolving i pripreme izvoza uz policu osiguranja HBOR-a	Financiranje izvoznih poslova i pripreme izvoza	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje pripreme izvoza	Financiranje obrtnih sredstava namijenjenih pripremi proizvodnje za izvoz	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Od 3% godišnje	Do 12 mjeseci
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje pripreme turističke sezone	Financiranje pripreme turističke sezone tekuće godine	Maksimalno do 10.000.000,00 kn	Promjenjiva, tromjesečni EURIBOR + 3,75%	Dvije jednake rate - 15.10. i 15.11. tekuće godine

Kredit u suradnji s HBOR-om - Likvidnost	Podmirenje obveza prema dobavljačima, financijskim institucijama, državi te za podmirenje drugih kratkoročnih obveza.	Ovisno o raspoloživim sredstvima HBOR-a, mišljenju poslovne banke te o mogućnosti korištenja potpore male vrijednosti	4% godišnje	3 ili 6 mjeseci
Kredit u suradnji s HBOR-om - Priprema poljoprivredne proizvodnje	Kreditiranje obrtnih sredstava potrebnih za nesmetano odvijanje poljoprivredne proizvodnje za tekuću proizvodnju (kupnja sirovina, repromaterijala i ostalog) te za otkup poljoprivrednih proizvoda.	Minimalno 50.000,00 kn, a maksimalan iznos ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a	3% godišnje	Do 12 mjeseci
Kredit u suradnji s EBRD-om	Financiranje tekuće likvidnosti	Maksimalno 11.100.000,00 kn po kreditu, maksimalno 25.900.000,00 kn po korisniku	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
Kredit u suradnji s Bjelovarsko-bilogorskom županijom za kreditiranje u poljoprivredi	Financiranje nabave repromaterijala za sjetvu povrtlarskih kultura	Do 1.000.000,00 kn	Fiksna, do 6,3% godišnje	Do 10 mjeseci

DUGOROČNI KREDITI

VRSTA KREDITA	NAMJENA KREDITA	MAKSIMALNI IZNOS	KAMATNA STOPA	ROK POVRATA
Poduzetnički starter	Program namijenjen nezaposlenim osobama koje žele krenuti u poduzetništvo, odnosno poduzetnicima-početnicima koji su unutar posljednje dvije godine pokrenuli vlastito poslovanje. Podrazumijeva besplatnu podršku na putu oblikovanja i realizacije poslovne ideje, a uključuje online edukacije; alate, uputstva i savjetovanje za izradu poslovnog plana te financiranje.	Ovisno o projektu i klijentu	Ovisno o projektu i klijentu	Do 7 godina
Investicijski kredit	Ulaganje u modernizaciju i/ili proširenje poslovanja, diversifikaciju granskih i proizvodnih postrojenja, poslovne i skladišne prostore, građevinska zemljišta, vozni park, plovila i ostala osnovna sredstva	Do 80% ukupne vrijednosti investicije	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina
Kredit za trajna obrtna sredstva	Dugoročno financiranje obrtnih sredstava. Moguće je financiranje nabavke repromaterijala, priprema i održavanje poljoprivredne proizvodnje, financiranje PDV-a iz investicije te financiranje ulaganja u trajna obrtna sredstva namijenjena proširenju izvoznih aktivnosti.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 7 godina
Agrofinanciranje	Podmirivanje tekućih troškova poljoprivredne proizvodnje te ulaganje u zemljište, građevinske i/ ili poslovne objekte, opremu i uređaje, podizanje dugogodišnjih nasada ili nabavu osnovnog stada. Moguće i kreditiranje projekata koji će se sufinancirati iz sredstava EU.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina
Kredit kupcu (Buyer's Credit)	Kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga osim potrošnih dobara sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina, do 15 godina ako se radi o energetske učinkovitosti ili OIE
Kredit dobavljaču (Supplier's Credit)	Kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga osim potrošnih dobara sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina, do 15 godina ako se radi o energetske učinkovitosti ili OIE
Turistički kredit	Kupnja ili izgradnja novih odnosno adaptacija, dogradnja ili	Ovisi o visini investicije i	Ovisno o bonitetu	Do 15 godina

	rekonstrukcija postojećih turističkih kapaciteta, nabavka plovila ili druge opreme u svrhu turističkog iznajmljivanja	vlastitog učešća	korisnika kredita	
Kredit u suradnji s EIB-om	Dugoročno financiranje obrtnih sredstava i investicijskih projekata	Do 92.500.000,00 kN	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 godina
Kredit u suradnji s EBRD-om	Dugoročno financiranje obrtnih sredstava ili investicijskih projekata.	Maksimalno 11.100.000,00 kn po kreditu, maksimalno 25.900.000,00 kn po korisniku	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 5 godina
Kredit u suradnji s EBRD-om TFP program	Financiranje uvoza, izvoza i lokalne distribucije	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 3 godine
Kredit u suradnji s MINPO i županijama te Gradom Zagrebom – Mjera 1 Kreditom do konkurentnosti	Dugoročno financiranje kupnje, izgradnje, uređenja ili proširenja gospodarskih objekata, kupnje nove opreme, obrtnih sredstava	Do 5.000.000,00 kn	3M EURIBOR + 4,5% do 3M EURIBOR + 6%	Do 10 godina
Kredit za financiranje tekućeg poslovanja, revolving i pripreme izvoza uz policu osiguranja HBOR-a	Financiranje izvoznih poslova i pripreme izvoza.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 2 godine
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje gospodarstva	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava.	Najviši iznos kredita nije ograničen (ovisi o konkretnom investicijskom projektu i kreditnoj sposobnosti klijenta)	2% ili 3% godišnje	Do 12 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje turističkog sektora	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava.	Najviši iznos kredita nije ograničen (ovisi o konkretnom investicijskom projektu i kreditnoj sposobnosti klijenta)	2% ili 4% godišnje	Do 17 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om -	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava.	Najviši iznos kredita nije	4% godišnje	Do 15 godina

kreditiranje komunalne infrastrukture		ograničen (ovisi o konkretnom investicijskom projektu i kreditnoj sposobnosti klijenta)		
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje razvitka malog i srednjeg poduzetništva	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava.	Od 80.000,00 kn do 8.000.000,00 kn	2% ili 4% godišnje	Do 12 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Okvirni kredit za obrtna sredstva i investicijska ulaganja	Dugoročno kreditiranje ulaganja u obrtna sredstva malih i srednjih korisnika.	Do 8.000.000,00 kn	4% - 4,5% godišnje	Do 12 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - EU projekti privatnog sektora	Kreditiranje projekata privatnog sektora koji se sufinanciraju sredstvima Europskih strukturnih i investicijskih fondova.	Minimalno 80.000,00 kn, maksimalni iznos kredita nije ograničen	Minimalno 3% godišnje	Do 15 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - EU projekti ruralnog razvoja, ribarstva i vinske omotnice	Kreditiranje ulaganja sukladno investiciji koja se prijavljuje temeljem natječaja iz izvora nekog od navedenih EU poljoprivrednih i ribarstvenih fondova.	Minimalno 80.000,00 kn, maksimalni iznos kredita nije ograničen	Minimalno 3% godišnje	Do 15 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Nova proizvodnja	Dugoročno financiranje osnovnih sredstava - zemljišta, građevinskih objekata, opreme i uređaja te troškova ishođenja certifikata.	Iznos kredita ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja	2% ili 3% godišnje	Do 14 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Poduzetnici početnici	Dugoročno kreditiranje osnovnih sredstava materijalne i nematerijalne imovine i trajnih obrtnih sredstava do 30% ukupnog iznosa kredita.	Od 80.000,00 kn do 1.800.000,00 kn	2% godišnje	Do 14 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Poduzetništvo mladih	Dugoročno kreditiranje osnovnih sredstava materijalne i nematerijalne imovine i trajnih obrtnih sredstava do 30%	ukupnog iznosa kredita. Od 80.000,00 kn do 700.000,00 kn	2% godišnje	Do 12 godina

	ukupnog iznosa kredita			
Kredit u suradnji s HBOR-om - Poljoprivreda	Dugoročno kreditiranje osnovnih sredstava i trajnih obrtnih sredstava do 30% ukupnog iznosa kredita	Od 80.000,00 kn do 3.500.000,00 kn	2% ili 4% godišnje	Do 14 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Pronalasci	Dugoročno kreditiranje osnovnih sredstava i trajnih obrtnih sredstava do 30% ukupnog ulaganja.	Minimalno 80.000,00 HRK, maksimalni iznos kredita nije ograničen	2% ili 4% godišnje	Do 14 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Restrukturiranje	Ulaganja koja su usmjerena na promjenu ročnosti izvora sredstava u bilanci gospodarskih subjekata.	Iznos kredita ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom programu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja	4% godišnje	Do 10 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Trajna obrtna sredstva	Dugoročno kreditiranje ulaganja u trajna obrtna sredstva za osnaženje poslovanja.	Iznos kredita ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a, mišljenju poslovne banke, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, potrebama korisnika za trajnim obrtnim sredstvima te mogućnosti korištenja državne potpore male vrijednosti	4% godišnje	Od 2 do 6 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - Žene poduzetnice	Dugoročno kreditiranje osnovnih sredstava materijalne i nematerijalne imovine i trajnih obrtnih sredstava do 30% ukupnog iznosa kredita.	Od 80.000,00 kn do 700.000,00 kn	2% godišnje	Do 12 godina

ZAKLJUČAK

Hrvatsku karakterizira vrlo razvijeno tržište bankarskih kredita namijenjenih malim i srednjim poduzećima. Uz ponudu vlastitih financijskih proizvoda, poslovne banke poduzetnicima omogućuju i dodatne linije financiranja koje se temelje na poslovnoj suradnji sa ministarstvima, HBOR-om, HAMAG-BICRO-om, jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama, te međunarodnim financijskim institucijama. Usprkos tome, pristup financijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj može se ocijeniti vrlo ograničenim, zbog nedostatka financijskih izvora za rizičnije faze razvoja poduzetničkog pothvata, kao što su fondovi rizičnog kapitala i poslovni anđeli.

Mikrofinanciranje u Hrvatskoj, u usporedbi s najboljom međunarodnom praksom, također je nedovoljno razvijeno, a kao glavni problemi identificirani su: vrlo restriktivni regulatorni okvir, neodgovarajuće garancijske sheme, neadekvatna ponuda financijskih proizvoda i usluga (kreditne unije ne mogu obavljati platni promet, štednja nije osigurana kod Narodne banke) te slaba informiranost korisnika o financijskim proizvodima.

Učinkovitost Vladinih programa za osiguravanje pristupa financijskim sredstvima malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj teško je evaluirati zbog nepovezanosti i nekoordiniranosti programa financiranja namijenjenih malim i srednjim poduzećima koje provodi nekoliko ministarstava. Uključenost resornog ministarstva u operativno provođenje programa financiranja predstavlja udaljavanje ministarstva od primarne uloge, a to je usmjerenost na policy i regulatorni aspekt gospodarskog sektora.

POPIS LITERATURE

1. CEPOR, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016.
2. Cvijanović, Marović, Struk, Financiranje malih i srednjih poduzeća, Binoza press d.o.o., Zagreb
3. GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2015. godinu
4. HNB, Godišnje izvješće 2017.
5. Horvat Đ., Ž. Tintor, Poduzetnička ekonomija, Trgovačka akademija, Zagreb, 2005.
6. Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2016“Godišnji financijski izvještaji Hrvatske banke za obnovu i razvitak za 2015. godinu”
7. HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVITAK, Godišnji financijski izvještaji za 2017. godinu Zagreb, ožujak 2018. godine.
8. Hrvatska narodna banka, Zagreb „Godišnje izvješće 2015.“,
9. Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija „Kako financirati poslovanje fondovima rizičnog kapitala?“, , Marović, M. (ed), Zagreb, 2011.
10. Kersan-Škabić, I. & Banković, M. (2008). Malo gospodarstvo u Hrvatskoj I ulazak u Europsku Uniju, Ekonomska misao Praksa Dbk. 1, (57-76), UDK/UCD: 339.92
11. Korynski, P.: „Mikrofinanciranje u Hrvatskoj: Rezultati istraživanja“, CEPOR, 2010
12. Leko, V. (2012) Relativno značenje financijskih institucija, Industrija osiguranja u Hrvatskoj- promjene i okruženju, novi proizvodi, regulacija i upravljanje rizikom, Zagreb: Grafit-Gabrijel
13. Ploh, M., Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, FIP, Volume 5, Number 1, 2017
14. Rimac Smiljanić, A. i Pepur, S. (2012) Financial crisis, SME financing and their performance, u Lovreta, S., Janićijević, N. i Petković, M. (ured.) From Global Crisis to Economic Growth Which Way to Take?, Faculty of Economic Belgrade
15. Stojanović, A. i Krišto, J. (2016) Učinkovitost financijske strukture i razvoj unije tržišta kapitala, u Stojanović, A. i Šimović, H. (ured), Aktualni problemi i izazovi razvoja financijskog sustava, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet
16. Škrtić, M. & Mikić, M. (2006). Gospodarsko značenje hrvatskog poduzetništva – šanse I zamke, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 4, (191-203), UDK: 338:65.012(497.5)
17. Tkalec, Z., Definicija i karakteristike poduzetništva kao ključne kompetencije cjeloživotnog učenja, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje „Nikola Šubić Zrinski“, Zagreb
18. Udovičić, A., Veleučilište u Šibeniku, Šibenik, Hrvatska, Malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj s osvrtom na obiteljsko poduzetništvo
19. Vukičević M., Financije poduzeća, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.

Internet stranice:

<http://www.ekonohr.hr/porezi/pravni-oblici-poduzetnistva-i-dio/>

<http://www.hamagbicro.hr/pokrenut-regionalni-fond-rizicnog-kapitala-od-40-milijuna-euraenterprise-innovation-fund-enif/>

http://www.hub.hr/sites/default/files/hub_analize_52_-_fi_nanciranje_msp_0.pdf

<http://www.poslovni.hr/leksikon/poduzece-1620>

<https://burza.com.hr/portal/novo-razvrstavanje-poduzetnika/11074>

<https://poduzetnistvo.gov.hr/arhiva/stranice/strategije-programi-i-zakonski-akti/144>

www.crane.hr,

POPIS TABLICA

Tablica 1: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2011. do 2015. godine.....	4
Tablica 2: Financijski rezultati poslovanja poduzetnika Hrvatske u 2017. godini po veličini poduzetnika	6
Tablica 3: Tri osnovna oblika financiranja poduzetnika	10
Tablica 4: Uvjeti financiranja.....	12
Tablica 5: Vrste kratkoročnih kredita.....	13
Tablica 6: Vrste dugoročnih kredita	14
Tablica 7: Kratkoročni i dugoročni krediti	27